INCLUZIUNE ȘI DIVERSITATE ÎN EDUCAȚIE GHID DIGITAL PENTRU ȘCOLI INCLUZIVE

Autori: Mariana Arnăutu, Ilona Chiriac,
Prof. Magdalena Baciu-Iacob, Crivilaru Alexandra,
psiholog Bucătariu Georgiana

JRS JESUIT REFUGEE SERVICE
DISASTERS EMERGENCY COMMITTEE
INSPECTORATUL ȘCOLAR JUDEȚEAN CONSTANȚA
World Vision

"Integrare și Diversitate în Educație: Ghid Digital pentru Școli Incluzive" urmărește să îmbunătățească incluziunea și inovația în domeniul educațional, oferind resurse valoroase pentru a sprijini participarea elevilor care se confruntă cu bariere lingvistice și culturale. Acest ghid este conceput pentru a ajuta profesorii să gestioneze clasele multiculturale și să își îmbunătățească metodele de predare într-un mod care promovează incluziunea.

Prin acest ghid, cadrele didactice și specialiștii în domeniu vor avea acces la o gamă largă de instrumente și strategii inovative. Acestea sunt menite să răspundă nevoilor diversificate ale elevilor, inclusiv celor ucraineni și altor copii din medii culturale diverse. Accentul pus pe diversitatea culturală și educația incluzivă contribuie la crearea unui mediu de învățare mai deschis și adaptabil pentru toți elevii.

Acest ghid face parte din inițiativa Ukraine Crisis Response DEC2B Outcome D, finanțată de Fundația World Vision România și implementată de Asociația JRS România în parteneriat cu Inspectoratul Școlar Județean Constanța. Proiectul reprezintă un efort integrat și coordonat pentru a sprijini profesorii în fața noilor provocări educaționale și pentru a îmbunătăți experiența de învățare pentru toți elevii.

Cercetarea ce stă la baza acestui ghid a fost realizată în perioada ianuarie-mai 2024, ca rezultat al unei colaborări strânse între Fundația World Vision România, Asociația JRS România și Inspectoratul Școlar Județean Constanța. Echipele implicate în acest proiect au o vastă experiență în implementarea inițiativelor educaționale, în lucrul cu copiii refugiați și migranți, precum și cu cei din categorii vulnerabile. Acest ghid reflectă expertiza lor colectivă și dedicarea față de crearea unui sistem educațional mai incluziv și echitabil.

"Integrare și Diversitate în Educație" este o parte reprezentativă a efortului continuu de adaptare și îmbunătățire a educației incluzive în contextul diversității culturale.

Cuprins:

Cuvânt înainte 1

Introducere 2

Cui se adresează ghidul? 2

Glosar 3

Diversitatea și incluziunea în clasă în realitatea contemporană 4

Ce este o școală incluzivă? 4

Incluziunea și diversitatea ca valori fundamentale în educație 5

Incluziunea ca proces continuu și indicatori ai incluziunii sociale 6

Oportunitățile diversității în educație 7

Provocările diversității în clasă 7

Strategii pentru promovarea incluziunii în clasă 8

Incluziunea și diversitatea în educație: perspective internaționale și naționale 10

Strategia Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Durabilă până în 2030 10

Strategia Europa 2030 11

Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei 2022—2027 12

Studiu: evaluarea nevoilor educaționale - rezultate 14

Sinergia școală-conducere-părinți-familii pentru un mediu incluziv 25

Adaptări curriculare pentru educație incluzivă 26

Tehnologii pentru incluziune în educație 28

Abordarea individualizată a nevoilor elevilor 30

Importanța sprijinului psihosocial și a sănătății mintale pentru profesori și elevi 31

Incluziunea pentru elevii cu nevoi educative speciale: strategii și practici 33

Studiu de caz 34

Bune practici educaționale 37

Puncte de reflecție 38

Ghiduri și resurse suplimentare 41

Cuvânt înainte

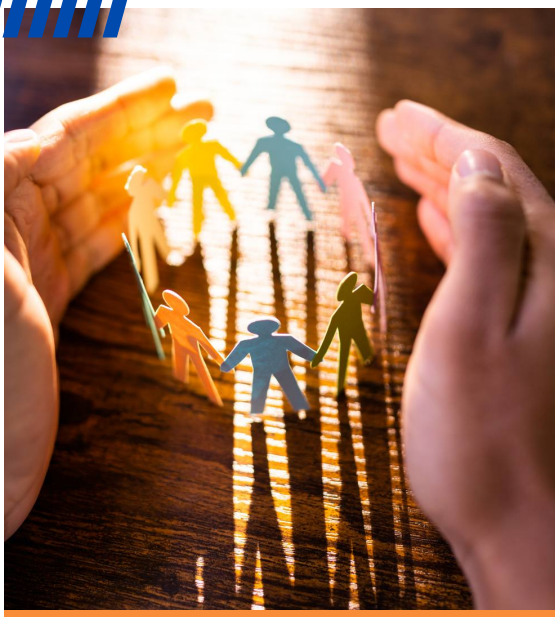

"Un copil, un profesor, o carte și un stilou pot schimba lumea. Educația este singura soluție."
Malala Yousafzai

Într-o societate din ce în ce mai diversă și interconectată, rolul educației incluzive devine esențial. "Integrare și Diversitate în Educație: Ghid Digital pentru Școli Incluzive" este conceput pentru a sprijini cadrele didactice și personalul educațional în abordarea provocărilor și oportunităților asociate cu gestionarea claselor multiculturale.

Acest ghid vă oferă resurse practice și strategii inovative pentru a gestiona eficient clasele multiculturale și pentru a asigura incluziunea tuturor elevilor. Fie că este vorba de adaptări curriculare, tehnologii pentru incluziune sau sprijin psihosocial, fiecare capitol este conceput pentru a vă echipa cu cunoștințele și abilitățile necesare pentru a răspunde nevoilor diverse ale elevilor.

Într-o lume în care elevii migranți, refugiați și cei din medii vulnerabile se integrează în sistemul nostru educațional, necesitatea de a crea școli care să fie nu doar locuri de învățare, ci și comunități de sprijin, este mai mare ca niciodată. Acest ghid vă va ajuta să dezvoltați un mediu de învățare incluziv și receptiv, unde fiecare elev să se simtă valorizat și sprijinit.

În paginile care urmează, veți găsi instrumente și tehnici esențiale pentru a aborda diversitatea în clasă, pentru a colabora eficient cu părinții și familiile, și pentru a implementa practici educaționale care să îmbrățișeze și să celebreze diferențele. De asemenea, cercetarea noastră privind evaluarea nevoilor educaționale în școlile din Constanța vă va oferi perspective valoroase asupra modalităților de îmbunătățire a proceselor de integrare.

Sperăm ca acest ghid să vă inspire, să vă ofere perspective noi asupra rolului vital pe care îl aveți în educație și să vă fie un partener de drum în eforturile dumneavoastră de a transforma experiența educațională a fiecărui elev. Vă mulțumim pentru angajamentul dumneavoastră și pentru contribuția la construirea unui viitor mai bun pentru toți copiii.

Introducere

Cui se adresează ghidul?

Acest ghid se adresează unei game largi de actori din domeniul educației, cu scopul de a sprijini facilitarea învățării de calitate pentru toți elevii, în medii diverse și multiculturale.

Principalul public țintă include educatorii, profesorii și managerii școlari, care sunt direct implicați în integrarea principiilor de incluziune și diversitate în practicile lor educaționale zilnice. Ghidul oferă instrumente și strategii pentru a crea un mediu educațional mai incluziv și echitabil, adaptat nevoilor specifice ale elevilor, inclusiv ale celor proveniți din medii vulnerabile sau cei care sunt refugiați și migranți.

De asemenea, ghidul este util pentru:

- **Consilieri școlari**: Care oferă suport emoțional și consiliere elevilor.
- **Membrii comunității școlare**: Cum ar fi părinții și membrii consiliilor de administrație, care pot influența politicile și cultura școlară.
- **Reprezentanți ai autorităților publice locale și organizațiilor neguvernamentale**: Cei care colaborează cu școlile pentru a sprijini educația incluzivă și pentru a aborda barierele în calea accesului la educație.
- **Inspectorii școlari**: Care monitorizează și sprijină implementarea practicilor educaționale la nivelul unităților de învățământ.

În contextul actual, marcat de o creștere semnificativă a numărului de refugiați și migranți, ghidul oferă resurse valoroase pentru a aborda nevoile educaționale specifice ale acestor copii, asigurându-le o experiență de învățare de calitate și facilitându-le integrarea în comunitatea școlară.

Ghidul se adresează tuturor actorilor educaționali cu responsabilități în crearea unui mediu educațional inclusiv și în facilitarea accesului echitabil la educație pentru toți elevii. Fie că este vorba de administrarea școlii, implementarea de politici educaționale, sau suport direct în sala de clasă, ghidul oferă direcții și sugestii practice pentru a îmbunătăți participarea activă a elevilor și succesul lor școlar.

Glosar

Termenii de mai jos, prezentați în ordine alfabetică, sunt esențiali în contextul educației incluzive. Aceste definiții servesc drept punct de pornire pentru discuții și clarificări în cadrul grupurilor mixte de profesori, părinți (inclusiv din medii vulnerabile), elevi și membri ai comunității școlare. Într-o comunitate care urmărește promovarea incluziunii în educație, este esențial ca acești termeni să fie bine înțeleși și utilizați în mod coerent. Fără o înțelegere clară și comună, pot apărea dificultăți de comunicare și așteptări necorespunzătoare.

- **Diversitatea**: Se referă la diferențele dintre oameni, incluzând etnia, cultura, religia, genul, orientarea sexuală, dizabilitățile și statutul socio-economic. În educație, presupune valorificarea acestor diferențe pentru a crea un mediu de învățare incluziv și respectuos.
- **Echitatea**: În educație, înseamnă asigurarea accesului tuturor elevilor la resursele necesare pentru succes academic, recunoscând că unii elevi pot necesita suport suplimentar pentru a atinge rezultate comparabile.
- **Educația incluzivă**: Este un sistem educațional care include toți elevii, indiferent de capacitățile sau statutul lor social, adaptând mediul și metodele de predare pentru a asigura participarea și succesul fiecăruia.
- **Elevii cu nevoi educaționale speciale**: Copii care necesită suport suplimentar pentru a atinge potențialul lor academic din cauza dizabilităților fizice, cognitive, senzoriale sau emoționale, necesitând adaptări ale curriculumului și predării.
- **Copii români din categorii vulnerabile**: Elevi proveniți din familii cu venituri mici, discriminați pe bază de identitate/etnie (inclusiv romi), trăind în zone rurale sau fără acces la școli, având părinți care lucrează în străinătate sau nevoi educaționale speciale.
- **Incluziunea socială**: Asigură șanse egale pentru toți de a participa la viața economică, socială și culturală. În educație, implică integrarea elevilor în activități școlare fără excluziune sau marginalizare.
- **Prejudecata**: O atitudine negativă sau credințe nedrepte despre un grup de persoane bazate pe etnie, gen, religie sau alte trăsături. În educație, poate afecta negativ experiențele și relațiile de învățare.
- **Stereotipul**: Generalizare simplificată și adesea inexactă despre un grup de oameni, bazată pe etnie, gen sau statut social. Poate duce la așteptări nedrepte și comportamente limitative față de indivizi.
- **Școală incluzivă**: Un mediu școlar care valorifică diversitatea și asigură respect și integrare pentru toți copiii, fără discriminare pe bază de origine etnică, limbă maternă, dizabilitate, statut socio-economic sau performanțe școlare.

Diversitatea și incluziunea în clasă în realitatea contemporană

Ce este o școală incluzivă?

O școală incluzivă este o instituție educațională care se angajează să ofere un mediu de învățare accesibil și echitabil pentru toți elevii, indiferent de diversitatea lor individuală. Într-o astfel de școală, fiecare elev este valorizat și sprijinit să își atingă potențialul maxim, fără a fi discriminat pe baza diferențelor de capacitate, origine etnică, gen, religie sau statut socio-economic.

Conceptul de școală incluzivă a evoluat de la o focalizare pe integrarea copiilor cu dizabilități în școlile de masă, către o viziune mai largă asupra diversității elevilor. Declarațiile internaționale, cum ar fi cele de la Jomtien (1990), Dakar (2000) și Incheon (2015), subliniază necesitatea de a adapta educația pentru a răspunde diversității elevilor și de a combate orice formă de excluziune sau inechitate.

UNESCO afirmă că educația incluzivă se bazează pe dreptul fiecărui copil de a avea acces la o educație de calitate, care să răspundă nevoilor de bază de învățare și să îmbogățească viața. Accentul deosebit pus pe grupurile vulnerabile și marginalizate subliniază obiectivul de a dezvolta întregul potențial al fiecărui individ. Liniile Directoare UNESCO privind Incluziunea în Educație (2009) evidențiază că educația incluzivă presupune îmbunătățirea continuă a școlilor obișnuite pentru a deveni mai deschise și receptive la nevoile tuturor copiilor.

Principiile-cheie ale educației incluzive sunt:

- Includerea și calitatea sunt interdependente: Asigurarea unei educații de calitate implică abordarea incluziunii pentru toți copiii.
- Accesul și calitatea se consolidează reciproc: Accesul la educație trebuie însoțit de oportunități educaționale de calitate.
- Calitatea și echitatea sunt esențiale pentru educația incluzivă: Este esențial să promovăm echitatea pentru a oferi tuturor copiii șanse egale la educație.

Aceste principii subliniază că un sistem educațional cu adevărat incluziv nu doar facilitează accesul, ci și asigură calitatea și echitatea în procesul de învățare pentru toți elevii.

Sursă: Training tools for curriculum development: reaching out to all learners: a resource pack for supporting inclusive education

UNICEF promovează conceptul de „școală prietenoasă copilului", un model holistic care contribuie esențial la calitatea educației prin asigurarea unui mediu sigur, sănătos și protector de învățare. Acest tip de școală este inclusiv, efectiv, sănătos și protector, sprijinind participarea activă a copiilor, familiilor și comunităților.

În viziunea UNICEF, o școală prietenoasă copilului identifică și integrează copiii excluși, recunoaște educația ca drept fundamental al fiecărui copil și monitorizează constant bunăstarea acestora. Aceasta nu exclude, discriminează sau stereotipizează copiii pe baza diferențelor, oferă educație gratuită și accesibilă, în special pentru copiii și familiile aflate în situații de risc. De asemenea, respectă diversitatea și asigură egalitatea în învățare, răspunzând necesităților tuturor copiilor, indiferent de gen, probleme sociale, etnie sau nivel de abilitate.

Sursă: Child Friendly Schools. Manual. UNICEF, 2006.

Banca Mondială subliniază că principiul esențial al școlii incluzive este acela că toți copiii, indiferent de dificultăți sau diferențe, ar trebui să învețe împreună ori de câte ori este posibil. Școlile incluzive trebuie să recunoască și să răspundă nevoilor diverse ale elevilor, asigurând o educație de calitate pentru toți prin programe de studiu adecvate, organizare eficientă, strategii de predare adaptative și resurse suficiente.

De asemenea, școlile ar trebui să colaboreze strâns cu comunitățile lor și să ofere servicii de sprijin pentru elevii cu necesități speciale. Incluziunea nu trebuie considerată un element adăugat la o școală tradițională, ci trebuie integrată în misiunea, filozofia, valorile și practicile de bază ale instituției.

AECSEI afirmă că misiunea sistemelor educaționale incluzive este să asigure că toți elevii, indiferent de vârstă, beneficiază de oportunități educaționale de înaltă calitate în comunitatea lor locală, alături de colegii lor.

Politicile educaționale incluzive trebuie să promoveze clar această viziune și să sublinieze că implementarea eficientă este o responsabilitate comună a tuturor educatorilor, liderilor și decidenților. Principiile de echitate, eficiență și realizare a rezultatelor trebuie să ghideze aceste sisteme pentru a răspunde nevoilor tuturor părților interesate.

Diversitatea și incluziunea în clasă în realitatea contemporană

Incluziunea și diversitatea ca valori fundamentale în educație

În cadrul unei școli, incluzivitatea și diversitatea trebuie să fie integrate ca valori fundamentale în cultura și climatul instituțional. Aceste valori influențează toate aspectele vieții școlare și reflectă angajamentul față de echitate și respect pentru toate formele de diversitate. Climatul școlii este perceput imediat de toți cei care intră în contact cu instituția și este modelat de relațiile interpersonale, de comportamentele și de atitudinile fiecăruia.

Cultura școlii este mai profundă și durabilă decât climatul, și se reflectă în convingerile comune, în practicile instituționale și în valorile exprimate atât în documentele scrise, cât și în normele nescrise ale comportamentului zilnic.

O școală care valorizează incluziunea și diversitatea va arăta acest lucru în modul în care interacționează cu toți membrii comunității sale - elevi, profesori, părinți și personal - și în modul în care își gestionează procesele și relațiile.

Puncte de reflecție pentru evaluarea valorilor incluzive ale școlii:

- Care sunt valorile principale pe care se fundamentează activitatea din școala noastră?
- Cum se reflectă aceste valori în mediul fizic al școlii și în documentele adoptate?
- Cum influențează aceste valori relațiile dintre elevi, profesori, personal și părinți?
- Cum se manifestă aceste valori în procesele de luare a deciziilor, învățare și rezolvare a problemelor?
- Dacă incluziunea este o valoare asumată, cum se reflectă aceasta în abordarea procesului de învățare pentru toți elevii?

Incluziunea ca proces continuu

Incluziunea nu este un scop final, ci un proces continuu de adaptare și îmbunătățire pentru a răspunde diversității și nevoilor în schimbare ale elevilor. Aceasta presupune un angajament constant din partea școlii pentru a explora și implementa cele mai bune practici care susțin participarea și succesul tuturor elevilor.

Structurile și strategiile care funcționează într-o anumită perioadă trebuie reevaluate și adaptate pe măsură ce nevoile elevilor și ale comunității evoluează.

Diversitatea și incluziunea în clasă în realitatea contemporană

Indicatori ai incluziunii sociale

- **Diversitatea în curriculum și învățare**

Descriere: Un curriculum incluziv reflectă și valorifică diversitatea culturală, lingvistică și socială a elevilor. Profesorii adaptează materialele și metodele de predare pentru a se potrivi nevoilor individuale, asigurând acces egal la educație de calitate. Astfel, elevii învață despre diferite culturi și perspective, ceea ce promovează respectul și echitatea în clasă.

- **Participare și implicare comunitară**

Descriere: Școlile incluzive încurajează implicarea activă a elevilor, părinților și comunității în procesele decizionale. Consiliile elevilor, comitetele de părinți și parteneriatele comunitare asigură că toate vocile sunt auzite și respectate. Aceste structuri contribuie la îmbogățirea experiențelor educaționale și la consolidarea legăturilor cu comunitatea locală.

- **Suport psihosocial și bunăstare**

Descriere: O atenție deosebită este acordată bunăstării emoționale și mentale a elevilor și profesorilor. Școala oferă resurse pentru consiliere și sprijin psihosocial, dezvoltând programe care abordează traumele și nevoile emoționale. Profesorii primesc, de asemenea, sprijin pentru a gestiona stresul și a preveni burnout-ul.

- **Accesibilitate și adaptare**

Descriere: Școlile incluzive asigură accesibilitatea fizică și educațională pentru toți elevii. Adaptările includ modificări ale spațiilor școlare și ajustări ale curriculumului și metodelor de predare pentru a răspunde diverselor nevoi de învățare. Tehnologiile asistive și resursele digitale sunt utilizate pentru a facilita participarea egală în toate aspectele educației.

- **Monitorizarea și evaluarea incluziunii**

Descriere: Evaluarea constantă a practicilor de incluziune asigură că școala rămâne adaptabilă și receptivă la nevoile elevilor. Monitorizarea prezenței, participării și rezultatelor educaționale, alături de feedback-ul din partea comunității școlare, sunt utilizate pentru îmbunătățirea continuă a mediului educațional. Evaluarea se concentrează pe rezultate academice și pe bunăstarea generală a elevilor.

Diversitatea și incluziunea în clasă în realitatea contemporană

În lumea de astăzi, caracterizată de o interconectivitate globală fără precedent, diversitatea este o trăsătură distinctivă a societății moderne, care se reflectă clar în sălile de clasă. Elevii aduc cu ei o varietate de experiențe culturale, lingvistice și sociale, transformând mediul educațional într-un spațiu plin de potențial și complexitate. În acest context, educația incluzivă devine esențială pentru a răspunde acestor realități contemporane.

Oportunitățile diversității în educație

Diversitatea în clasă reprezintă o oportunitate extraordinară de a îmbogăți experiența de învățare. Elevii pot învăța unii de la alții, dezvoltând abilități critice precum empatia, respectul pentru diferențe și capacitatea de a lucra eficient în echipe diverse. Acest mediu educațional variat pregătește elevii pentru a naviga și a excela într-o lume globalizată, în care colaborarea cu persoane din diverse culturi și contexte este esențială.

UNESCO subliniază că educația incluzivă nu doar că promovează coeziunea socială, dar și îmbunătățește performanțele academice, prin expunerea elevilor la diferite perspective și abordări în rezolvarea problemelor.

Provocările diversității în clasă

Gestionarea diversității în clasă poate aduce, de asemenea, provocări considerabile. Profesorii trebuie să abordeze diferențele în abilitățile lingvistice, culturale și sociale ale elevilor. Elevii refugiați, cum sunt cei ucraineni care au ajuns recent în România, se pot confrunta cu dificultăți în adaptarea la un nou sistem educațional, necesitând sprijin suplimentar pentru a depăși barierele lingvistice și culturale.

În plus, diversitatea poate conduce la neînțelegeri sau conflicte în clasă, ceea ce necesită intervenția profesorilor pentru a media și a promova un climat de respect și acceptare. Formarea continuă a cadrelor didactice este esențială pentru dezvoltarea competențelor interculturale și pentru crearea unui mediu de învățare incluziv și suportiv.

În realitatea contemporană, gestionarea diversității și promovarea incluziunii în clasă sunt esențiale pentru a crea un mediu educațional echitabil și plin de oportunități. Prin adoptarea de strategii incluzive și aprecierea diversității, școlile pot deveni locuri în care toți elevii au ocazia de a învăța și de a se dezvolta într-un mod care reflectă și respectă complexitatea lumii moderne.

Diversitatea și incluziunea în clasă în realitatea contemporană

Strategii pentru promovarea incluziunii în clasă

Diversitatea în clasă este o realitate din ce în ce mai prevalentă și necesită o abordare atentă și deliberată pentru a asigura că toți elevii beneficiază de o experiență educațională echitabilă și îmbogățitoare. Iată câteva dintre cele mai eficiente strategii care pot transforma sălile de clasă în spații cu adevărat incluzive:

1. Adaptări curriculare

Programe de învățare personalizate: Fiecare elev are un set unic de nevoi și abilități, iar o abordare standardizată a predării nu este întotdeauna eficientă. Implementarea unor programe de învățare personalizate permite adaptarea conținutului și metodei de predare pentru a se potrivi nevoilor individuale ale elevilor. Astfel de adaptări pot include resurse adiționale de suport lingvistic sau de sesiuni de tutoriat personalizate, ajustarea materialelor didactice, utilizarea de tehnologie asistivă, sau oferirea de timp suplimentar pentru finalizarea sarcinilor.

Curriculum flexibil: Flexibilitatea în curriculum permite ajustarea planurilor de lecție pentru a include diverse perspective culturale și istorice. Acest lucru nu doar îmbogățește experiența de învățare, dar și ajută elevii să înțeleagă și să respecte diversitatea culturală. Integrarea de teme și subiecte care reflectă diversele culturi și istorii ale elevilor poate face curriculum-ul mai relevant și accesibil pentru toți.

2. Metode de predare variate

Predarea diferențiată: Recunoașterea faptului că elevii învață în moduri diferite este esențială pentru crearea unui mediu de învățare incluziv. Utilizarea unor metode variate de predare, cum ar fi învățarea prin proiecte, activități hands-on, discuții de grup, și utilizarea resurselor multimedia, poate ajuta la adresarea diverselor stiluri de învățare.

Învățarea colaborativă: Promovarea învățării colaborative în care elevii lucrează împreună în grupuri diverse încurajează dezvoltarea abilităților sociale și interculturale. Aceasta poate include lucrul în echipe mixte pentru proiecte sau activități de grup, unde elevii își pot împărtăși cunoștințele și experiențele, învățând unii de la alții. Învățarea colaborativă ajută la construirea de relații și la dezvoltarea unui sentiment de comunitate în clasă.

Strategii pentru promovarea incluziunii în clasă

3. Dialog intercultural

Activități de împărtășire culturală: Organizarea de activități care încurajează elevii să împărtășească aspecte din culturile lor poate spori înțelegerea și respectul reciproc. Acestea pot include zile tematice culturale, prezentări despre tradiții și obiceiuri, sau chiar activități culinare în care elevii împărtășesc rețete tradiționale din țările lor de origine. Astfel de activități pot ajuta la demontarea stereotipurilor și la construirea unui mediu de învățare mai deschis și mai primitor.

Discuții deschise despre diversitate: Încurajarea discuțiilor deschise despre diversitate și incluziune în clasă ajută elevii să se simtă confortabil să-și exprime opiniile și experiențele. Profesorii pot facilita aceste discuții prin crearea unui spațiu sigur unde toți elevii se simt auziți și respectați. Acest lucru poate include discuții despre provocările și beneficiile diversității, explorarea conceptelor de echitate și justiție socială, și abordarea problemelor de discriminare sau prejudecăți într-un mod constructiv.

4. Crearea unui mediu educațional suportiv

Climat pozitiv și respectuos: Școlile trebuie să fie locuri unde toți elevii se simt incluși și apreciați. Aceasta necesită o abordare proactivă din partea profesorilor și conducerii școlii pentru a promova un climat de respect și acceptare. Profesorii pot modela comportamente pozitive, cum ar fi respectul reciproc și cooperarea, și pot interveni rapid pentru a aborda comportamentele neadecvate sau discriminative.

Implicarea comunității: Implicarea părinților și a comunității în activitățile școlare poate consolida sentimentul de incluziune și apartenență. Organizarea de evenimente comunitare, ateliere pentru părinți și activități care încurajează participarea familiei contribuie la construirea unui mediu de susținere pentru elevi. Colaborarea strânsă cu organizațiile locale care oferă resurse și suport pentru familiile din medii diverse poate, de asemenea, să îmbunătățească experiența educațională a elevilor.

Incluziunea și diversitatea în educație: perspective internaționale și naționale

Într-o lume tot mai interconectată și diversificată, conceptul de educație incluzivă a devenit central în politicile educaționale la nivel global și european. Incluziunea și diversitatea în educație sunt esențiale pentru dezvoltarea echității și a coeziunii sociale, oferind fiecărui elev, indiferent de origine, etnie sau statut socio-economic, șanse egale de a reuși. Mai jos sunt detaliate principalele strategii internaționale și europene care ghidează acest demers.

Strategia Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Durabilă până în 2030

În 2015, sub conducerea Națiunilor Unite, a fost adoptată **Agenda 2030** pentru Dezvoltare Durabilă, care include 17 obiective de Dezvoltare Durabilă (SDGs). Aceste obiective sunt menite să abordeze provocările globale precum sărăcia, inegalitatea și schimbările climatice, având un impact semnificativ asupra educației.

Obiectivul 4 al SDGs: "Asigurarea unei educații echitabile și de calitate și promovarea oportunităților de învățare pe tot parcursul vieții pentru toți" este de o importanță majoră pentru educația incluzivă. Printre țintele sale se numără:

- 4.1: Până în 2030, să se asigure că toate fetele și toți băieții beneficiază de învățământ primar și secundar gratuit, echitabil și de calitate, care să conducă la rezultate relevante și eficiente ale învățării.
- 4.5: Eliminarea disparităților de gen în educație și asigurarea accesului egal la toate nivelurile de educație și formare profesională pentru persoanele vulnerabile, inclusiv persoanele cu dizabilități, minoritățile indigene și copiii aflați în situații vulnerabile.

Acest obiectiv subliniază necesitatea de a dezvolta sisteme educaționale care să fie nu doar accesibile, ci și echitabile și incluzive, oferind tuturor elevilor șansa de a învăța și de a se dezvolta într-un mediu suportiv și adaptativ.

Referință: UN Sustainable Development Goals - Goal 4: Quality Education

În contextul global, atingerea Obiectivului 4 al SDGs necesită colaborarea între guverne, organizații internaționale, instituții educaționale și comunități locale. Implementarea unor politici educaționale incluzive și dezvoltarea de programe care să sprijine învățarea pentru toți, inclusiv pentru cei mai vulnerabili, sunt esențiale.

Referință suplimentară: UNESCO - Global Education Monitoring Report

Incluziunea și diversitatea în educație: perspective internaționale și naționale

Strategia Europa 2030

La nivel european, Strategia Europa 2030 a Uniunii Europene pune un accent deosebit pe creșterea inteligentă, durabilă și incluzivă. Educația și formarea profesională joacă un rol central în această strategie, care are ca obiectiv principal asigurarea unui acces egal și echitabil la educație de calitate pentru toți cetățenii europeni.

Principalele obiective ale Strategiei Europa 2030 în educație includ:

1. Reducerea inegalităților educaționale:
   - Promovarea accesului echitabil la educație și reducerea disparităților dintre diferitele grupuri sociale și economice. Aceasta include sprijinirea grupurilor vulnerabile și asigurarea că niciun elev nu este lăsat în urmă.
   - Programe speciale de sprijin pentru elevii din medii defavorizate și pentru cei cu nevoi educative speciale, pentru a asigura incluziunea lor completă în sistemul educațional.
2. Promovarea diversității culturale și lingvistice:
   - Încurajarea respectului pentru diversitatea culturală și lingvistică în școli și integrarea acesteia în curriculum. Acest lucru este esențial pentru a crea medii de învățare care respectă și valorizează diferențele individuale.
   - Sprijinirea inițiativelor care promovează învățarea limbilor străine și înțelegerea interculturală, contribuind astfel la o coeziune socială mai puternică.
3. Asigurarea accesului la educația digitală:
   - Facilitarea accesului la resurse digitale și la tehnologie educațională pentru toți elevii, pentru a asigura că educația rămâne accesibilă și relevantă în era digitală.
   - Investiții în infrastructură digitală și formare pentru profesori, pentru a sprijini utilizarea eficientă a tehnologiilor moderne în educație.
4. Susținerea învățării pe tot parcursul vieții:
   - Promovarea educației continue și a formării profesionale pentru a permite cetățenilor să își dezvolte competențele pe parcursul întregii vieți.
   - Crearea de oportunități de învățare flexibilă, care să răspundă nevoilor individuale și să faciliteze adaptarea la schimbările din piața muncii și din societate.

Referință: European Commission - European Education Area 2030

Incluziunea și diversitatea în educație: perspective internaționale și naționale

Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei 2022—2027

În România, educația este esențială pentru ascensiunea socială și reducerea sărăciei. Cu toate acestea, subfinanțarea persistentă, la doar 3% din PIB, afectează grav accesul și calitatea educației, mai ales pentru grupurile vulnerabile. Strategia națională 2022—2027 evidențiază necesitatea unor investiții semnificative și a unor politici educaționale eficiente pentru a asigura accesul egal la educație de calitate pentru toți copiii, inclusiv cei din situații vulnerabile și refugiații recenți. Astfel, se urmărește crearea unei societăți mai echitabile și prospere, în care toți copiii să aibă șanse egale de succes.

Subfinanțarea educației

România investește sub media europeană în educație, alocând doar 2,2% și respectiv 3% din PIB în 2018 și 2019, comparativ cu cerința legală de 6%. Această lipsă de fonduri compromite calitatea și accesibilitatea educației, afectând în special categoriile defavorizate.

Sărăcia și excluziunea socială

Educația reduce semnificativ riscul de sărăcie. În România, persoanele cu studii superioare au un risc de sărăcie de doar 5,9%, față de 31,2% pentru cei cu educație primară. Totuși, doar 15,5% dintre români aveau o diplomă universitară în 2018, sub media europeană de 28,7%.

Abandonul școlar și fenomenul NEET

Abandonul școlar timpuriu și fenomenul NEET (tineri care nu sunt în educație, angajare sau formare) sunt probleme majore. În 2018, 15% dintre tinerii români erau NEET, cu abandon școlar predominant în mediul rural, unde sărăcia și costurile educației sunt obstacole semnificative.

Disparități în educația timpurie

Participarea la educația preșcolară (3-6 ani) a fost de 88,6% în 2019-2020, dar educația antepreșcolară (0-3 ani) rămâne subdezvoltată, cu doar 14,1% din copiii sub 3 ani având acces la educație formală în 2019. Este necesară o dezvoltare mai mare a infrastructurii pentru educația timpurie.

Incluziunea și diversitatea în educație: perspective internaționale și naționale

Provocările pentru populația de etnie romă

Aproximativ 8 din 10 copii romi părăsesc școala timpuriu, afectându-le șansele de a obține locuri de muncă calificate. Segregarea școlară și sărăcia sunt provocări majore care necesită politici pentru sprijinirea integrării acestei comunități.

Competentele de bază și analfabetismul funcțional

Aproximativ 4 din 10 elevi români de 15 ani nu au competențe de bază, conform testelor PISA, indicând un nivel ridicat de analfabetism funcțional. Acest lucru subliniază necesitatea de a îmbunătăți educația pentru a asigura echitatea.

Educația pentru migranți și refugiați: provocări actuale

Începând cu 2022, războiul din Ucraina a dus la un influx semnificativ de refugiați în România, inclusiv copii care trebuie integrați în sistemul educațional. Aceasta reprezintă o provocare majoră, necesitând adaptarea curriculumului și a resurselor pentru a sprijini învățarea limbii române și a nevoilor educaționale diverse ale acestor copii. Profesorii trebuie să fie pregătiți pentru a gestiona clase multiculturale și pentru a oferi suport emoțional copiilor care au suferit traume. Implicarea comunității și a autorităților este esențială pentru a asigura succesul acestor eforturi și pentru a integra cu succes copiii refugiați în sistemul educațional românesc.

Concluzie

Strategia națională pentru incluziunea socială și reducerea sărăciei (2022—2027) subliniază importanța educației în combaterea sărăciei și promovarea incluziunii. Investițiile în educație și implementarea de politici eficiente sunt vitale pentru a asigura accesul egal la educație de calitate pentru toți copiii, inclusiv pentru cei din grupuri vulnerabile și pentru refugiații recent sosiți. Numai prin aceste eforturi se poate asigura că toți copiii au șanse egale de succes.

Referință: Strategia naţională privind incluziunea socială şi reducerea sărăciei pentru perioada 2022—2027

Studiu: evaluarea nevoilor educaționale - rezultate

Ca răspuns la criza umanitară din Ucraina, Serviciul Iezuiților pentru Refugiați din România (JRS), în parteneriat cu Inspectoratul Școlar Județean Constanța și finanțat de World Vision România, a implementat un proiect esențial pentru a sprijini copiii și familiile refugiaților ucraineni din Constanța, România.

Proiectul a avut ca obiectiv principal să răspundă **nevoilor complexe ale copiilor ucraineni strămutați din cauza conflictelor** și ale **copiilor români din categorii vulnerabile**, oferindu-le sprijin educațional, oportunități de integrare și servicii esențiale pentru a le asigura bunăstarea și dezvoltarea.

Activitățile principale ale proiectului au inclus: înființarea echipelor de sprijin educațional, efectuarea evaluărilor nevoilor școlare, dezvoltarea planurilor personalizate, furnizarea de activități de remediere integrativă și distribuția de kituri educaționale.

Pe baza rezultatelor evaluărilor nevoilor școlare, au fost elaborate **planuri personalizate** pentru fiecare dintre cele trei școli vizate, adaptate pentru a răspunde cerințelor specifice ale copiilor ucraineni și ale copiilor români vulnerabili. Proiectul a urmărit **să creeze sau să consolideze mediul de învățare**, asigurându-se că toți acești copii au primit sprijinul necesar pentru a se dezvolta din punct de vedere academic.

Acest studiu de analiză a nevoilor a fost inițiat pentru a înțelege mai bine provocările și necesitățile de integrare ale copiilor ucraineni refugiați în școlile din România, precum și ale copiilor români vulnerabili. Scopul principal al acestui demers este de a identifica modalități prin care **procesul de integrare poate fi îmbunătățit** și prin care **școlile pot deveni mai incluzive** pentru toți elevii, indiferent de proveniența lor.

S-au utilizat chestionare adaptate și create conform principiilor și metodologiilor propuse în lucrarea **"Index pentru Incluziune: un Ghid al Dezvoltării Școlare Bazate pe Valori Incluzive" de Tony Booth și Mel Ainscow.** Instrumentele au fost adaptate pentru a evalua diverse aspecte ale incluziunii școlare în cadrul proiectului nostru și au fost concepute pentru a colecta date relevante care să ofere o înțelegere mai profundă a **nevoilor și experiențelor** copiilor și familiilor refugiaților ucraineni și a copiilor români vulnerabili.

Studiu: evaluarea nevoilor educaționale - rezultate

Studiul a inclus aplicarea a 600 de chestionare adresate elevilor și părinților, divizate astfel: 150 pentru copii ucraineni refugiați, 150 pentru copii români vulnerabili, 150 pentru părinții copiilor ucraineni și 150 pentru părinții copiilor români vulnerabili. De asemenea, am colectat perspective valoroase din partea a 10 profesori români și ucraineni implicați în proiectele JRS din 2022 până în prezent, precum și din partea directorilor celor trei școli implicate în studiu. Un interviu ghidat a fost realizat cu un reprezentant al Inspectoratului Școlar Județean Constanța, specializat în acest domeniu. Pe lângă acestea, am primit 66 de răspunsuri la un chestionar online privind evaluarea nevoilor profesorilor din județul Constanța.

În cadrul evaluării detaliate a nevoilor educaționale, am urmărit mai multe variabile esențiale pentru a înțelege nivelul de integrare și incluziune în mediul școlar. Aceste variabile au fost stabilite încă de la începutul proiectului și au ghidat colectarea și analiza datelor din chestionare și interviuri, acoperind aspecte critice ale experienței educaționale și sociale a elevilor.

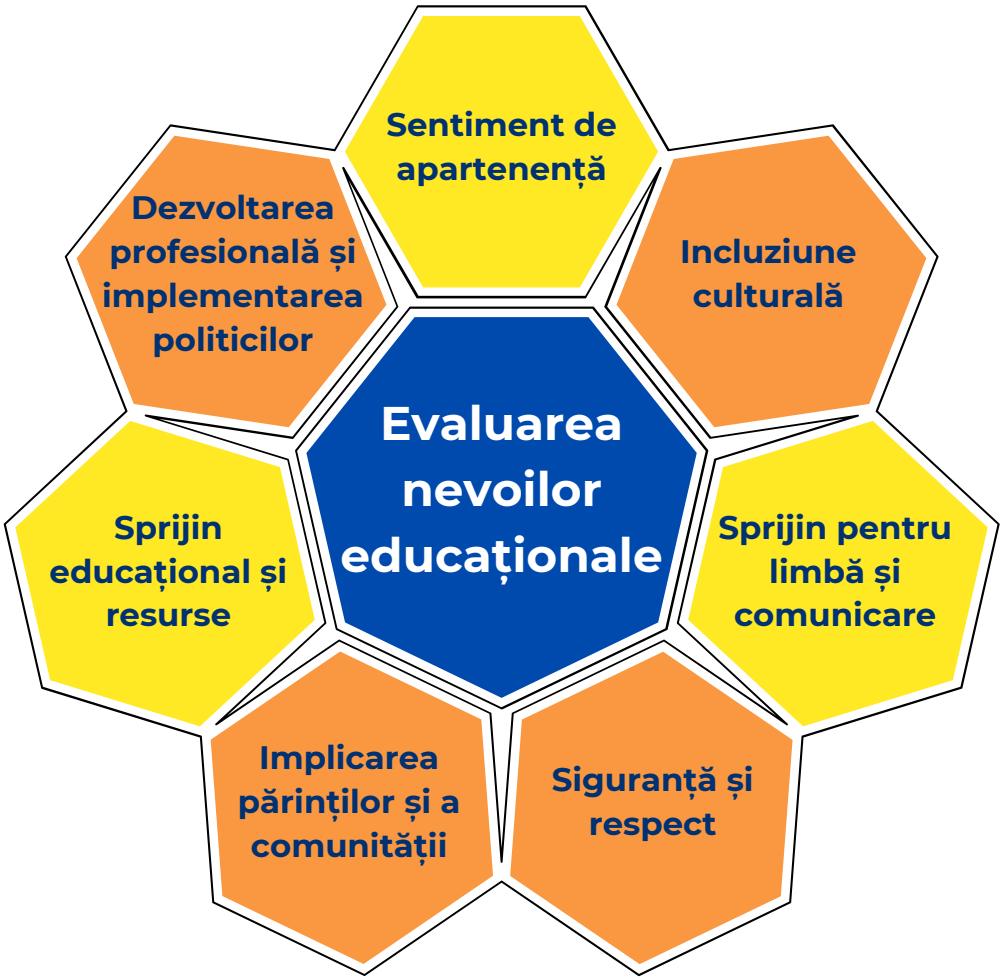

Studiu: evaluarea nevoilor educaționale - rezultate

Pe parcursul evaluării nevoilor educaționale, am colectat informații valoroase de la profesori și cadre didactice cu privire la integrarea copiilor ucraineni și a altor elevi vulnerabili în mediul de învățare. Iată cele mai relevante informații extrase din răspunsurile acestora cu privire la **nevoi educaționale specifice** întâlnite de către profesori, **resurse și sisteme de suport** considerate benefice în munca cu copiii străini și vulnerabili la clasă, **abordări utilizate pentru integrarea elevilor în mediul de învățare**, și **sugestii** sau **comentarii** suplimentare legate de această integrare. Aceste perspective oferă o înțelegere detaliată a provocărilor și soluțiilor identificate în procesul de educare a acestor elevi.

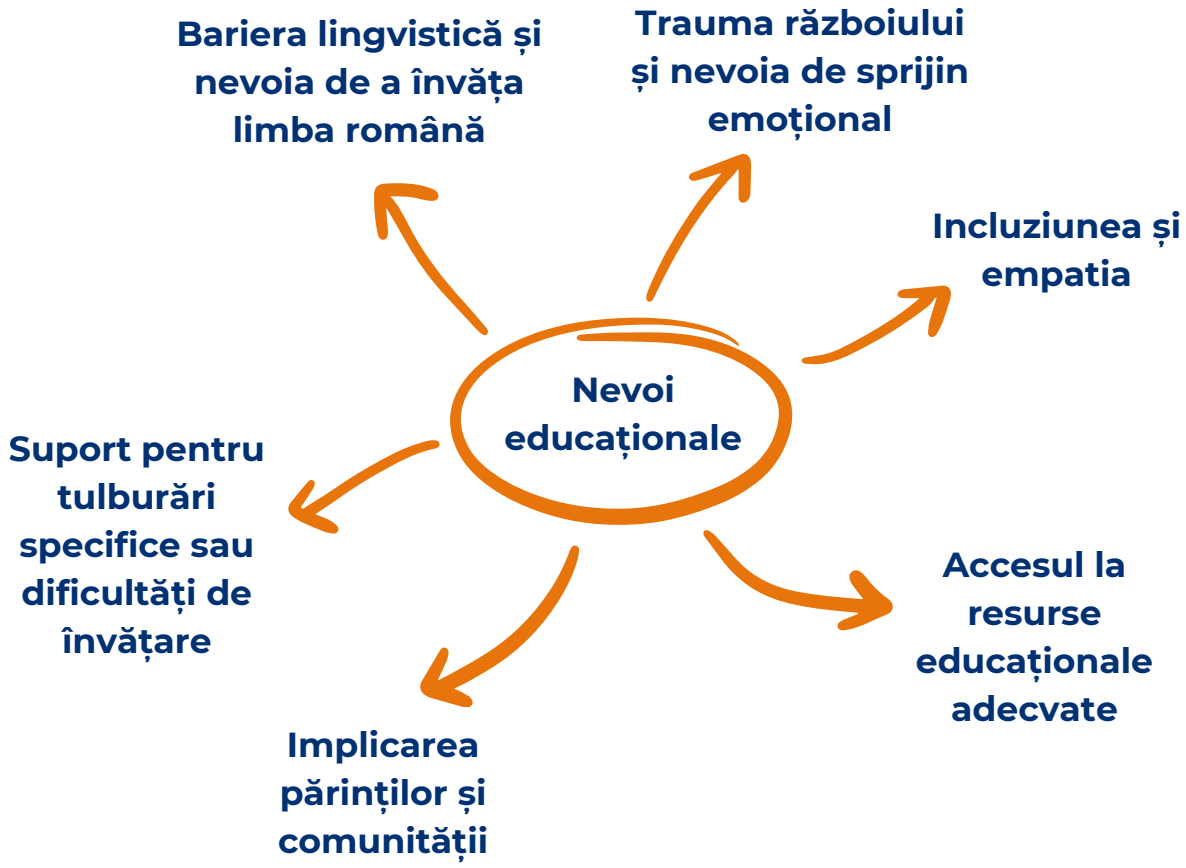

Aceste nevoi reflectă provocările multiple cu care se confruntă copiii ucraineni și români vulnerabili, precum și cadrele didactice care lucrează cu acești elevi. Răspunsurile colectate subliniază importanța unei abordări cuprinzătoare și adaptate pentru a asigura nu doar integrarea de succes a elevilor în sistemul educațional, dar și sprijinirea profesorilor în rolul lor esențial. Abordarea acestor aspecte nu doar că va facilita învățarea, dar va contribui și la dezvoltarea personală și bunăstarea generală atât a elevilor, cât și a cadrelor didactice care îi sprijină.

Studiu: evaluarea nevoilor educaționale - rezultate

Pentru a sprijini eficient copiii ucraineni în integrarea lor în mediul educațional românesc, cadrele didactice au identificat o serie de resurse și sisteme de suport esențiale. Acestea sunt necesare pentru a depăși barierele lingvistice, a oferi sprijin psihologic și emoțional și a facilita accesul la învățarea adaptată. În următoarea diagramă, sunt prezentate cele mai relevante resurse și sisteme de suport care ar putea contribui semnificativ la crearea unui mediu educațional mai incluziv și eficient pentru acești elevi, ajutându-i astfel să se integreze și să aibă succes în școală.

Materiale didactice	• Manuale și auxiliare adaptate pentru nivelul lor de studiu. • Materiale video și audio educative pentru a facilita înțelegerea și învățarea.
Suport lingvistic	• Traducători sau interpreți pentru a ajuta la comunicarea cu profesorii și colegii în limba română sau engleză. • Cursuri sau manuale bilingve pentru a facilita învățarea limbii române.
Suport IT și digitalizare	• Echipamente IT, cum ar fi laptop-uri, tablete, și acces la internet pentru accesarea resurselor digitale. • Platforme educaționale și softuri adaptate pentru a oferi suport în învățarea limbii române și a altor materii.
Sprijin psihologic și social	• Consiliere psihopedagogică și suport emoțional pentru a aborda traumele de război și dificultățile de adaptare. • Mediator intercultural pentru a facilita integrarea în mediul școlar și comunitatea locală.
Resurse adaptate și diversificate	• Materiale adaptate în limba ucraineană sau bilingve pentru a face învățarea mai accesibilă. • Fise de lucru și alte resurse educaționale pentru a sprijini învățarea limbii române și a altor subiecte.
Implicarea părinților și comunității	• Conștientizarea părinților și integrarea lor socială în procesul educațional. • Implicarea comunității în furnizarea de suport și resurse suplimentare pentru copiii ucraineni.

Profesorii au identificat clar resursele și sistemele de suport esențiale necesare pentru a sprijini integrarea eficientă a copiilor ucraineni și a copiilor români din categoriile vulnerabile, în mediul educațional. Aceste necesități pot fi satisfăcute prin implementarea unor programe și finanțări dedicate, mobilizând resursele societății civile, precum și prin implicarea autorităților de stat. Furnizarea acestor resurse va contribui semnificativ la crearea unui mediu educațional incluziv, consolidând în același timp capacitatea școlilor de a răspunde nevoilor diverse ale tuturor elevilor.

Studiu: evaluarea nevoilor educaționale - rezultate

Profesorii din Constanța au abordat integrarea copiilor refugiați ucraineni și a copiilor români din categorii vulnerabile cu multă dedicare și adaptabilitate, utilizând resursele disponibile și sprijinul oferit la momentul respectiv. În demersul lor, au beneficiat de suportul consistent al Inspectoratului Județean Constanța și al organizațiilor non-guvernamentale, precum Fundația World Vision România, Asociația JRS România și UNICEF. Aceste instituții/organizații au avut un rol esențial în promovarea incluziunii și în furnizarea resurselor necesare pentru a facilita integrarea acestor copii în mediul educațional. În continuare, prezentăm **modalitățile prin care profesorii au reușit să integreze acești elevi în clasele lor**, asigurând un mediu de învățare adaptat și suportiv:

1. **Adaptarea lecțiilor și utilizarea metodologiilor interactive:**
   - Profesorii au ajustat conținutul lecțiilor de limba română pentru a-l face mai accesibil și mai interesant pentru copiii ucraineni.
   - Au implementat metode interactive, precum jocuri, cântece și activități practice, pentru a menține angajarea și a spori înțelegerea materialului.
2. **Comunicare și sprijin lingvistic:**
   - Au folosit limba engleză sau au apelat la traducători pentru a facilita comunicarea cu copiii care nu vorbeau fluent limba română.
   - Au făcut eforturi pentru a învăța limba ucraineană pentru a stabili o legătură mai strânsă și pentru a le oferi sprijin suplimentar.
3. **Crearea unui mediu de învățare sigur și inclusiv:**
   - Profesorii au creat un mediu sigur, calm și inclusiv în clasă, unde copiii ucraineni s-au simțit acceptați și încurajați să participe activ.
   - Au promovat o atmosferă de încredere și sprijin reciproc între toți elevii, indiferent de originea lor.
4. **Oferirea de suport emoțional și implicarea părinților:**
   - Profesorii au fost disponibili pentru a oferi suport emoțional și afectiv atunci când copiii au avut nevoie, fiind receptivi la solicitările și preocupările părinților.
   - Au comunicat regulat cu părinții pentru a-i implica în progresul și nevoile educaționale ale copiilor lor.
5. **Evaluare individualizată și adaptare a lecțiilor:**
   - Profesorii au evaluat nivelul de cunoștințe al fiecărui copil și au adaptat lecțiile pentru a se potrivi nevoilor și ritmului lor de învățare.
   - Au oferit asistență și sprijin suplimentar celor care au avut dificultăți în înțelegerea materiei sau în adaptarea la noul mediu școlar.

Prin aceste măsuri, profesorii au reușit să ofere un sprijin semnificativ copiilor vulnerabili și să contribuie la crearea unui mediu educațional mai incluziv și mai receptiv la diversitate.

Studiu: evaluarea nevoilor educaționale - rezultate

Integrarea copiilor refugiați ucraineni și a copiilor români din categorii vulnerabile în școlile publice este o prioritate esențială, iar pentru a consolida capacitatea de răspuns a mediului educațional, este necesar să ne concentrăm asupra câtorva direcții importante. Profesorii și părinții au subliniat mai multe abordări cheie și nevoia de a mobiliza și direcționa resursele în următoarele domenii:

1. **Sprijin suplimentar în învățarea limbii române:**
   - Implementarea de cursuri speciale sau programe intensive de învățare a limbii române înainte de integrarea completă a elevilor în clasele obișnuite este esențială. Acest lucru necesită resurse pentru dezvoltarea de materiale didactice și programe educaționale adecvate.
2. **Implicarea părinților și a diferitelor organizații:**
   - Colaborarea strânsă cu părinții și sprijinul din partea organizațiilor non-guvernamentale sunt vitale pentru promovarea cursurilor de limba română și facilitarea integrării sociale a copiilor. Resursele trebuie direcționate către programe care implică și susțin familiile în acest proces.
3. **Suport psihologic și consiliere pentru copii și familii:**
   - Este esențial să se ofere suport psihologic și consiliere pentru a ajuta copiii și familiile lor să gestioneze traumele și să se adapteze la noul mediu. Aceasta implică mobilizarea resurselor pentru a angaja consilieri specializați și a dezvolta programe de sprijin emoțional.
4. **Rolul mediatorului intercultural:**
   - Angajarea de mediatori interculturali poate facilita dialogul și înțelegerea între diferitele grupuri etnice și culturale, contribuind astfel la o integrare mai ușoară a copiilor ucraineni în școlile publice. Resursele trebuie alocate pentru formarea și susținerea acestor roluri esențiale.
5. **Creșterea gradului de conștientizare și implicare a comunității:**
   - Organizarea de sesiuni de educație parentală și informare pentru părinți poate contribui la o mai bună înțelegere și sprijinire a copiilor în procesul lor de integrare. De asemenea, conștientizarea comunității școlare și a societății cu privire la nevoile și provocările specifice ale copiilor ucraineni este importantă pentru a crea un mediu educațional suportiv.
6. **Suport IT și digitalizare:**
   - Asigurarea accesului la echipamente IT și resurse digitale, cum ar fi laptop-uri, tablete și conexiuni la internet, este vitală pentru facilitarea învățării continue și adaptării în mediul școlar modern. Investițiile în tehnologie educațională vor permite copiilor să acceseze resursele necesare pentru a se dezvolta academic.

Studiu: evaluarea nevoilor educaționale - rezultate

Am lansat un chestionar online adresat cadrelor didactice din județul Constanța pentru a explora experiențele și provocările cu care se confruntă în integrarea copiilor ucraineni în mediul școlar. Din cele răspunsurile primite, am extras informații esențiale care ne oferă o imagine clară asupra modului în care profesorii gestionează nevoile specifice ale acestor elevi, nivelul de sprijin primit din partea administrației școlii, și pregătirea lor pentru a aborda educația în contextul diversității culturale.

Aceste perspective valoroase dezvăluie atât dificultățile, cât și strategiile eficiente folosite în sălile de clasă, oferind o bază solidă pentru dezvoltarea de programe și resurse care să sprijine mai bine procesul de integrare.

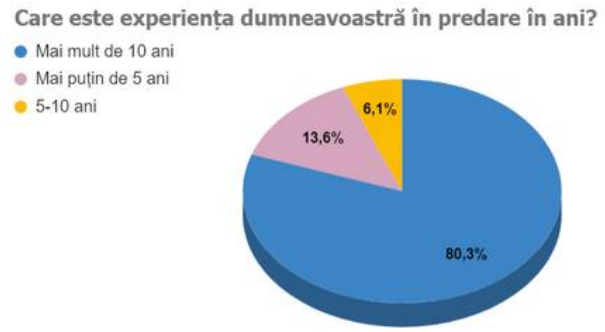

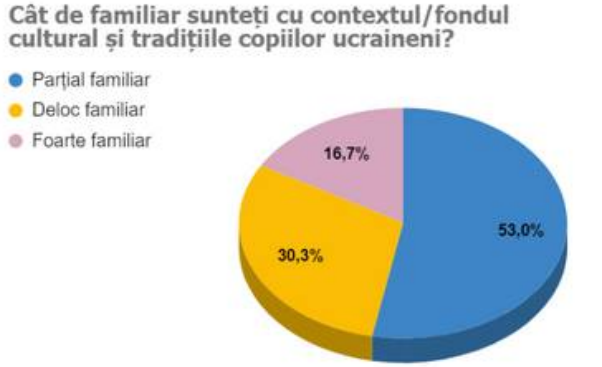

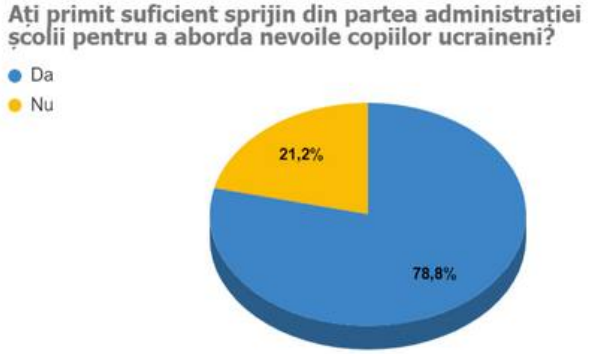

Studiu: evaluarea nevoilor educaționale - rezultate

Chestionarele au fost aplicate și pe 150 de copii ucraineni de clase primare, din cele trei școli partenere. Din rezultate, s-a constatat că **toți copiii (100%) se simt bineveniți de către colegii lor.**

Nivelul de înțelegere a profesorilor de către copii variază, cu o medie de 3,74 din 5, indicând un **nivel moderat până la bun** de înțelegere. Cu toate acestea, doar **1 din 3 copii au raportat că și-au făcut prieteni care vorbesc o altă limbă**, subliniind limitarea diversității în cercul lor social.

Cu toate că atmosfera este în general pozitivă, există zone de îngrijorare. În timp ce **77% se simt confortabil să ceară ajutor la școală**, atenția se îndreaptă către cei 2 din 10 copii care nu se simt în acest fel, sugerând necesitatea unor mecanisme suplimentare de sprijin. În mod alarmant, **2 din 10 copii simt și că nu există niciun adult în școală cu care să poată vorbi**, subliniind o posibilă lipsă de îndrumare sau consiliere.

Mai mult, **24% dintre copii nu sunt incluși în activitățile de recreere**, indicând necesitatea unor oportunități de recreere mai incluzive. În plus, **2 copii din 10 au exprimat că se simt excluși din cauza originii lor ucrainene**, indicând posibile provocări legate de integrarea culturală.

Cu toate acestea, majoritatea consideră că **lucrul școlar este interesant** (evaluat cu 4 din 5), iar 63% raportează **prezența cărților ucrainene în bibliotecă**, oferind un sentiment de familiaritate și conexiune culturală. În ansamblu, aceste perspective sugerează că există o gamă diversă de experiențe școlare pe care copiii ucraineni le-au avut după sosirea în România în 2023.

Astfel, interpretând datele în lumina conceptelor de incluziune școlară ale lui Tony Booth și Mel Ainscow, putem identifica **zone în care este necesară îmbunătățirea și intervenții suplimentare** pentru a asigura că toți copiii se simt acceptați, sprijiniți și implicați în mod egal în viața școlară.

Toți copiii (100%) se simt bineveniți de către colegii lor

1 din 3 copii și-au făcut prieteni care vorbesc o altă limbă

77% dintre copii se simt confortabil să ceară ajutor la școală

Nivelul de înțelegere a profesorilor: moderat până la bun

2 copii din 10 se simt excluși din cauza originii lor ucrainene

24% dintre copii nu sunt incluși în activitățile de recreere

63% raportează prezența cărților ucrainene în bibliotecă

Studiu: evaluarea nevoilor educaționale - rezultate

Rezultatele chestionarului adresat copiilor români din 3 școli oferă o perspectivă clară asupra modului în care aceștia percep mediul educațional și social din clasele lor. S-au colectat răspunsuri de la 150 de copii, care au evaluat mai multe aspecte esențiale ale vieții școlare.

87% dintre copii consideră că **toată lumea este tratată corect în clasa lor** și 89% afirmă că **colegii lor sunt amabili cu persoanele diferite**. Aceste rezultate sugerează un climat de respect și echitate, în care diversitatea este acceptată și valorizată de majoritatea elevilor.

90% dintre copii au spus că au fost ajutați atunci când nu au înțeles ceva. Acest feedback arată că există un sprijin constant și eficient în cadrul școlii, fie din partea profesorilor, fie din partea colegilor.

79% dintre copii știu ce să facă în cazul în care sunt martorii unei situații de bullying, iar 76% au identificat un **adult de încredere** cu care pot vorbi atunci când sunt îngrijorați. Aceste date sugerează că majoritatea elevilor sunt conștienți de cum să gestioneze situațiile de bullying și că există adulți în școală în care pot avea încredere pentru suport emoțional.

Toți elevii au răspuns că **nu este nimeni exclus din activitățile de grup**, sugerând un nivel excelent de incluziune.

86% dintre copii se simt incluși în activitățile de recreație, indicând că majoritatea se implică activ în aceste momente. În ceea ce privește relațiile cu profesorii, copiii au acordat un scor mediu de 3.63 din 5, ceea ce sugerează că, în general, se simt ascultați și sprijiniți, dar există spațiu pentru o mai bună înțelegere și suport. **82% dintre copii au cel puțin un prieten în școală**, reflectând o bună integrare socială și relații pozitive.

În concluzie, rezultatele chestionarului subliniază o experiență școlară în mare parte pozitivă pentru copiii români din categorii vulnerabile. Existența unui mediu de învățare echitabil, incluziv și sprijinitor este evidentă. Totuși, este important să se continue eforturile pentru a se asigura că fiecare copil se simte complet susținut și integrat în comunitatea școlară.

90% dintre copii au fost ajutați atunci când nu au înțeles ceva

79% dintre copii știu ce să facă în cazul în care sunt martorii unei situații de bullying

76% dintre copii au identificat un adult de încredere cu care pot vorbi

100% dintre copii afirmă că nu este nimeni exclus din activitățile de grup

86% dintre copii se simt incluși în activitățile de recreație

87% dintre copii consideră că toată lumea este tratată corect în clasa lor

82% dintre copii au cel puțin un prieten în școală

Studiu: evaluarea nevoilor educaționale - rezultate

Rezultatele chestionarului oferă o imagine clară asupra experiențelor și percepțiilor părinților ucraineni cu privire la mediul școlar al copiilor lor, dintr-un eșantion de 150 de respondenți. Părinții au evaluat diferite aspecte esențiale ale experienței educaționale și sociale ale copiilor lor.

Sprijinul pentru identitatea ucraineană a copiilor a primit un scor mediu de 3.78 din 5, indicând un sprijin general bun, dar cu posibilități de îmbunătățire pentru consolidarea legăturii culturale. Majoritatea părinților, 93%, consideră că **există suficient suport lingvistic**, sugerând că măsurile de depășire a barierelor lingvistice sunt eficiente.

În privința implicării în comunitatea școlară, 73% dintre părinți simt că pot interacționa cu ușurință, deși există încă o parte semnificativă care întâmpină dificultăți. **88% dintre părinți afirmă că copiii lor se simt în siguranță** și respectați, reflectând un mediu școlar pozitiv și securizant. **Menținerea culturii ucrainene** este posibilă pentru 87% dintre copii, indicând respectul și sprijinul școlii pentru diversitate.

Remarcabil, 0% dintre părinți au exprimat îngrijorări legate de incluziunea școlară a copiilor lor, sugerând că **eforturile de integrare sunt foarte eficiente**. De asemenea, 89% dintre părinți consideră că **școala comunică bine despre incluziunea copiilor lor**, ceea ce este esențial pentru implicarea părinților.

În ceea ce privește confortul participării la evenimentele școlare, părinții au acordat un scor de 4.02 din 5, indicând o **atmosferă primitoare și incluzivă**. **75% dintre părinți au observat schimbări pozitive în atitudinea copilului** lor față de școală, evidențiind un impact pozitiv asupra implicării și percepției copiilor față de educație.

Per ansamblu, chestionarul relevă o imagine pozitivă a eforturilor școlii de a sprijini elevii ucraineni și familiile lor, cu puncte forte evidente în sprijinul lingvistic, comunicarea despre incluziune și un mediu sigur. Îmbunătățirea interacțiunii cu comunitatea școlară rămâne un domeniu unde se pot aduce îmbunătățiri semnificative.

Școala comunică bine despre incluziunea copiilor lor

Sprijinul pentru identitatea ucraineană - scor mediu spre ridicat

88% dintre părinți - copiii lor se simt în siguranță

Menținerea culturii ucrainene recunoscută de 87% dintre părinți

Eforturile de integrare sunt foarte eficiente, atmosferă primitoare și incluzivă

93% din părinți consideră că există suficient suport lingvistic

75% dintre părinți au observat schimbări pozitive în atitudinea copilului

Studiu: evaluarea nevoilor educaționale - rezultate

Rezultatele chestionarului adresat părinților de copii români din categorii vulnerabile oferă o perspectivă detaliată asupra experiențelor lor și percepțiilor legate de mediul școlar (răspunsuri colectate de la 150 de părinți din 3 școli).

94% dintre părinți consideră că **școala gestionează eficient nevoile socio-economice diverse ale elevilor**, iar **85% sunt de părere că există un sprijin adecvat pentru copiii vulnerabili**. Aceste procente reflectă satisfacția generală a părinților față de măsurile de suport implementate de școală, care facilitează integrarea și succesul academic al elevilor din medii diferite.

Sentimentul de bun-venit în activitățile școlare este confirmat de 91% dintre părinți, ceea ce reflectă o deschidere și o incluziune generală în activitățile școlare.

Pentru 71% din părinți, **copiii lor se simt în siguranță și respectați la școală**, însă un segment semnificativ vede necesitatea unor măsuri suplimentare în acest sens. Totodată, 83% dintre părinți cred că **școala ca instituție respectă și valorizează diversitatea elevilor**, reflectând eforturile instituției de a crea un mediu educațional incluziv și echitabil, unde diferențele culturale și personale sunt apreciate.

Este notabil faptul că niciunul dintre părinți nu și-a exprimat îngrijorări cu privire la incluziunea copiilor săi. Acesta este un indicator pozitiv al percepției asupra eforturilor școlii de a integra toți elevii în mod eficient și echitabil.

Totuși, doar 17% dintre părinți afirmă că sunt bine informați despre politicile de incluziune ale școlii. Acest rezultat evidențiază o **nevoie clară de a îmbunătăți comunicarea** și de a oferi mai multe informații părinților despre cum se implementează politicile de incluziune și cum pot contribui.

78% dintre părinți consideră că programele școlare pentru implicarea lor sunt accesibile, indicând un **angajament pozitiv al școlii în a include părinții** în viața școlară. 21% dintre părinți au observat schimbări comportamentale la copiii lor care ar putea sugera sentimente de excludere. Deși majoritatea copiilor nu arată semne de excludere, este important ca școala să continue monitorizarea și să ofere sprijin pentru a preveni orice situație de marginalizare.

școala gestionează eficient nevoile socio-economice diverse ale elevilor

85% sunt de părere că există un sprijin adecvat pentru copiii vulnerabili

Sentimentul de bun-venit în activitățile școlare este confirmat de 91% dintre părinți

83% dintre părinți cred că școala ca instituție respectă și valorizează diversitatea elevilor

doar 17% dintre părinți afirmă că sunt bine informați despre politicile de incluziune ale școlii

78% dintre părinți consideră că programele școlare pentru implicarea lor sunt accesibile

21% dintre părinți au observat schimbări comportamentale la copiii lor care ar putea sugera sentimente de excludere

Sinergia școală-conducere-părinți-familii pentru un mediu incluziv

Pentru a crea un mediu educațional incluziv, este necesară o sinergie puternică între școală, conducere, părinți și familii. Fiecare grup aduce o contribuție unică și esențială la succesul colectiv al elevilor. Prin colaborare și angajament, se pot depăși barierele și se poate asigura că toți elevii au acces la o educație de calitate într-un mediu respectuos și suportiv.

Rolul școlii și al cadrelor didactice

Crearea unui mediu sigur și incluziv
Adaptarea metodelor de predare
Facilitarea comunicării deschise

Conducerea școlii

Politici de incluziune și echitate
Sprijinirea cadrelor didactice
Alocarea resurselor

Implicarea părinților și a familiilor

Parteneriat activ
Sprijin emoțional și motivațional
Comunicare și colaborare

Rolul comunității și al organizațiilor externe

Parteneriat activ
Sprijin emoțional și motivațional
Comunicare și colaborare

Adaptări curriculare pentru educație incluzivă

În contextul global actual, în care migrația și crizele umanitare duc la creșterea diversității în sălile de clasă, profesorii și școlile se confruntă cu provocarea de a adapta curriculumul pentru a răspunde nevoilor elevilor străini, inclusiv ale copiilor refugiați din Ucraina și Siria. Este esențial să asigurăm că acești elevi se simt incluși și sprijiniți, oferindu-le oportunități egale de învățare și dezvoltare.

Adaptările curriculare sunt esențiale pentru a asigura că toți elevii, inclusiv cei cu cerințe educaționale speciale (CES), au oportunități egale de a învăța și de a progresa. Aceste adaptări includ ajustarea strategiilor de predare-învățare-evaluare pentru a răspunde diversității de nevoi și abilități ale elevilor.

- **Evaluarea nevoilor individuale**

Diagnosticare inițială: Evaluarea cunoștințelor lingvistice și academice ale elevilor la începutul anului școlar ajută la identificarea nevoilor specifice. Planuri educaționale individualizate (PEI): Crearea de PEI-uri cu obiective clare și măsurabile, adaptate la capacitățile și ritmul fiecărui elev, este esențială pentru un progres educațional eficient.

- **Adaptări psihopedagogice**

Integrarea multilingvă: Utilizarea limbii materne a elevilor facilitează învățarea inițială și reduce anxietatea legată de bariera lingvistică. Metode interactive și vizuale: Implementarea metodologiilor vizuale și practice ajută elevii să înțeleagă și să învețe conceptele noi, chiar și cu competențe lingvistice limitate.

- **Adaptări în materie de evaluare**

Evaluări flexibile: Folosirea metodelor de evaluare variate și flexibile, precum proiectele practice, prezentările orale sau lucrările creative, permite elevilor să-și demonstreze cunoștințele și abilitățile în diverse moduri. Feedback constructiv: Oferirea de feedback clar și detaliat ajută elevii să-și îmbunătățească performanțele și înțelegerea.

- **Utilizarea tehnologiei în sprijinul învățării**

Instrumente digitale de traducere: Implementarea software-urilor de traducere instantanee facilitează comunicarea și învățarea în timpul lecțiilor. Resurse online multilingve: Accesul la resurse educaționale online în limbile maternale ale elevilor susține învățarea conceptelor academice.

- **Adaptări ale materialelor didactice**

Materiale didactice bilingve: Utilizarea manualelor și materialelor didactice disponibile în limba maternă a elevilor, alături de cele în limba română, facilitează învățarea dublă. Resurse vizuale și multimedia: Incorporarea resurselor vizuale și multimedia ușor de înțeles pentru elevii care încă învață limba de predare, ajută la o mai bună înțelegere a materialului didactic.

Adaptări curriculare pentru educație incluzivă

Exemplu de adaptare curriculară pentru elevi străini

Poate elevul...?	Dacă nu, poate...
Să scrie o compunere pe temă dată, în limba română.	Să scrie o compunere mai scurtă sau să folosească fraze simple în română.
	Să folosească imagini sau dicționare bilingve pentru a completa compunerea.
	Să scrie câteva propoziții despre subiectul compunerii în limba sa maternă.
	Să folosească un software de traducere pentru a scrie propoziții în română și limba sa maternă.
	Să pregătească o prezentare simplă în limba sa maternă/mix cu limba română despre un subiect similar.
	Să creeze un colaj cu imagini și cuvinte în limba română și limba sa maternă.

Puncte de reflecție pentru evaluarea adaptărilor curriculare și didactice:

- În ce măsură am respectat/am modificat scenariul pentru această lecție?
- De ce am făcut aceste modificări?
- Care sunt aspectele care mi-au reușit?
- Care sunt aspectele care nu mi-au reușit? De ce?
- Dacă aș relua lecția, ce aspecte aș modifica?
- Cum au reacționat elevii la adaptările făcute?
- În ce fel au contribuit aceste adaptări la incluziunea tuturor elevilor în procesul de învățare?
- Care au fost cele mai mari provocări întâmpinate și cum le-am gestionat?
- Ce feedback am primit de la elevi și colegi și cum pot folosi aceste informații pentru a îmbunătăți viitoarele lecții?

Tehnologii pentru incluziune în educație

Adoptarea și integrarea tehnologiei în educație sunt esențiale pentru a facilita accesul egal și participarea activă a tuturor elevilor, indiferent de nevoile sau circumstanțele lor individuale. Tehnologia oferă soluții flexibile și personalizabile, care pot sprijini elevii cu diferite stiluri de învățare și cerințe educaționale speciale. De asemenea, aceasta deschide oportunități pentru colaborare, comunicare și inovare, contribuind la crearea unui mediu de învățare mai incluziv și adaptativ.

Accesibilitate digitală

Software de asistență
Aplicații care ajută elevii cu dizabilități (ex. cititoare de ecran, software de recunoaștere vocală).

Echipamente adaptate
Dispozitive special concepute pentru elevii cu nevoi fizice specifice (ex. tastaturi alternative, ecrane tactile).

Platforme accesibile
Instrumente online care sunt construite cu accesibilitate în minte (ex. site-uri cu text ajustabil, contrast ridicat).

Suport pentru învățare personalizată

Platforme educaționale adaptative
Sisteme care ajustează conținutul în funcție de progresul și nevoile elevului (ex. Khan Academy, Google Classroom).

Resurse educaționale digitale
Oferirea de materiale didactice variate și interactive (ex. e-books, video-uri, simulări interactive).

Software de management al învățării (LMS)
Platforme care organizează și monitorizează activitatea educațională (Moodle, Canvas).

Comunicare și Colaborare

Instrumente de videoconferință
Facilitarea învățării la distanță și a colaborării în timp real (ex. Zoom, Microsoft Teams).

Aplicații de colaborare
Platforme care permit lucrul în echipă și partajarea de resurse (ex. Google Drive, Slack).

Rețele de socializare educațională
Spații online dedicate interacțiunii și schimbului de idei între elevi și profesori (ex. Edmodo, Seesaw).

Tehnologii pentru incluziune în educație

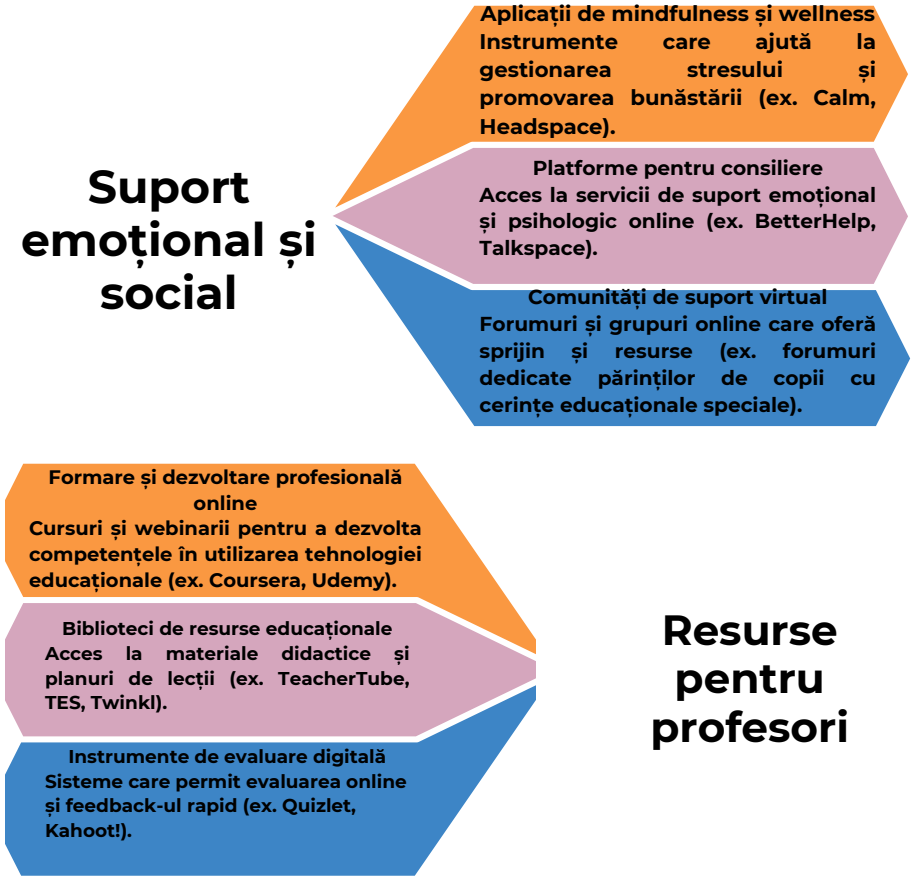

Tehnologia joacă un rol vital în sprijinirea integrării elevilor ucraineni și a altor copii străini în mediul școlar. Instrumentele digitale pot ajuta la depășirea barierelor lingvistice și culturale, facilitând astfel o tranziție mai ușoară și o participare activă în procesul de învățare. **Software-ul de traducere instantanee** precum Google Translate sau Microsoft Translator permite comunicarea în timp real între profesori și elevi, asigurând că mesajele sunt înțelese corect și prompt. **Aplicațiile educaționale de geografie** cum ar fi GeoGebra sau Google Earth ajută elevii să înțeleagă contextul lor nou, oferindu-le informații despre locurile și cultura în care se află. Aceste tehnologii nu numai că facilitează adaptarea la noul mediu, dar și îmbogățesc experiențele de învățare, făcându-le mai interactive și relevante pentru toți elevii, indiferent de originea lor.

Prin integrarea acestor soluții tehnologice, școlile pot crea un mediu mai incluziv și adaptativ, unde fiecare elev are oportunitatea de a învăța și de a prospera. Astfel, tehnologia devine un catalizator puternic pentru incluziune, promovând o educație de calitate și echitabilă pentru toți.

Abordarea individualizată a nevoilor elevilor

În cadrul unui sistem educațional divers și incluziv, recunoașterea și abordarea nevoilor individuale ale elevilor este esențială pentru a asigura succesul fiecărui copil. Nevoile elevilor pot varia în funcție de multiple aspecte, inclusiv, dar nu limitat la, diferențe cognitive, emoționale, culturale și sociale. Abordarea individualizată a nevoilor lor înseamnă adaptarea mediului educațional, a metodologiilor și a resurselor pentru a sprijini fiecare elev în drumul său educațional.

Cel mai des întâlnite nevoi educaționale speciale:

Diferențe în abilitățile cognitive
Elevii pot avea o gamă largă de capacități cognitive, de la abilități înalte care necesită provocări suplimentare până la dificultăți de învățare care cer suport specializat. Este esențial să fie oferite provocări adecvate și sprijin pentru a facilita progresul fiecărui elev.

Nevoi emoționale și sociale
Elevii pot experimenta anxietate, depresie sau sentimente de izolare, afectându-le capacitatea de a învăța. Sprijinul psihologic și un mediu de clasă sigur sunt epentru bunăstarea lor emoțională și socială.

Diferențe culturale și lingvistice
Elevii care nu vorbesc limba de predare sau care provin din culturi diferite pot întâmpina dificultăți de adaptare. Este important să se utilizeze metode de predare bilingve și resurse educaționale adaptate cultural pentru a sprijini integrarea lor.

Nevoi fizice și senzoriale
Elevii cu dizabilități fizice sau senzoriale necesită adaptări specifice pentru a participa pe deplin la activitățile educaționale. Tehnologia asistivă și modificările mediului fizic al clasei pot facilita accesul și participarea acestora.

Necesități de sprijin în învățare
Unii elevi au nevoie de suport suplimentar pentru a-și dezvolta abilitățile academice de bază. Programele de remediere și tutoratul individualizat sunt esențiale pentru a ajuta acești elevi să atingă performanțe școlare satisfăcătoare.

Abordarea individualizată a acestor nevoi este esențială pentru a asigura succesul fiecărui elev, promovând echitatea, îmbunătățind rezultatele de învățare și sprijinind dezvoltarea emoțională și socială.

Importanța sprijinului psihosocial și a sănătății mintale pentru profesori și elevi

Sprijinul psihosocial și sănătatea mintală sunt aspecte critice ale educației incluzive, mai ales într-un context global marcat de conflicte, migrație și inegalități socio-economice. Pentru elevii și profesorii care se confruntă cu aceste provocări, sprijinul adecvat poate face diferența între reușită și eșec.

Traumele și provocările copiilor refugiați și migranți

Copiii care provin din zone de război, precum cei refugiați din Ucraina sau Siria, adesea poartă cu ei experiențe traumatice care le afectează profund bunăstarea emoțională și capacitatea de a învăța. Experiențele lor pot include expunerea la violență extremă, pierderea familiei sau a prietenilor și strămutarea forțată. Aceste traume pot manifesta simptome precum anxietatea, depresia și tulburările de stres post-traumatic (PTSD), care necesită sprijin specializat pentru a fi abordate eficient în mediul școlar.

Migrația în sine aduce schimbări dramatice pentru copii, care trebuie să se adapteze la un nou mediu, o nouă limbă și, deseori, la un nou sistem educațional. Acest proces poate fi copleșitor și poate duce la sentimente de izolare, frustrare și neapartenență. Elevii migranți se confruntă adesea cu stresul integrării sociale și academice, ceea ce poate afecta negativ performanța lor școlară și bunăstarea emoțională.

Experiențele adverse din copilărie

Copiii din categorii vulnerabile, cum ar fi cei care trăiesc în sărăcie, cei care se confruntă cu discriminare sau cei care au părinți care lucrează în străinătate, pot avea experiențe adverse în copilărie (Adverse Childhood Experiences - ACEs). Aceste experiențe, care pot include abuzul, neglijența sau pierderea unei figuri parentale, au un impact semnificativ asupra sănătății lor mintale și emoționale. Elevii afectați de ACEs sunt mai predispuși să dezvolte dificultăți de învățare și probleme comportamentale, necesitând intervenții și suporturi psihosociale specializate pentru a naviga prin provocările lor.

În fața acestor provocări semnificative, sprijinul psihosocial și accesul la resurse de sănătate mintală sunt esențiale pentru succesul și bunăstarea elevilor. **Școlile trebuie să devină refugii de siguranță și suport** pentru copiii afectați de traume, migranți și cei care provin din categorii vulnerabile. Acest lucru se poate realiza prin integrarea consilierilor școlari, oferirea de programe de sprijin emoțional și crearea unui mediu educațional care încurajează acceptarea și empatia. Abordând aceste nevoi specifice și oferirea unui sprijin adecvat, putem ajuta **copiii să depășească obstacolele și să își atingă potențialul maxim**.

Importanța sprijinului psihosocial și a sănătății mintale pentru profesori și elevi

Într-o lume educațională tot mai complexă și diversă, profesorii sunt pilonii centrali ai procesului de învățare. Aceștia nu numai că ghidează elevii prin curriculum, dar și sprijină bunăstarea lor emoțională și socială. Cu toate acestea, când se confruntă cu elevi care au trăit traume semnificative sau provin din medii vulnerabile, rolul profesorilor devine și mai provocator. Asigurarea sprijinului psihosocial și menținerea sănătății mintale pentru educatori este esențială nu doar pentru a le permite să își îndeplinească eficient responsabilitățile, dar și pentru a le menține motivația și angajamentul profesional.

Dificultățile emoționale ale profesorilor

Lucrul cu elevi traumatizați sau vulnerabili poate impune o presiune emoțională considerabilă asupra profesorilor. Ei se pot confrunta cu sentimente de frustrare și neputință atunci când observă suferința elevilor, fără să aibă întotdeauna soluții clare pentru a-i ajuta. Această constantă expunere la stres și la cerințele emoționale ale elevilor poate duce la burnout, o stare de epuizare fizică și emoțională. Burnout-ul este adesea cauzat de cerințele excesive și de lipsa suportului adecvat, fiind o realitate comună pentru mulți educatori care lucrează în medii solicitante. Profesorii copleșiți de nevoile complexe ale elevilor lor, fără acces la formare specializată sau suport profesional, pot resimți epuizare severă, ceea ce îi poate determina să părăsească profesia.

Accesibilitatea resurselor și importanța suportului

Una dintre principalele provocări pentru profesori este accesul limitat la resursele necesare pentru a sprijini atât elevii, cât și propriul lor echilibru emoțional. În multe școli, resursele pentru sprijin psihosocial sunt insuficiente sau inexistente, iar acest lucru agravează dificultățile cu care se confruntă profesorii. Fără acces la consilieri școlari, formare în domeniul sănătății mintale și alte resurse de suport, profesorii sunt lăsați să gestioneze singuri situații extrem de dificile. Este esențial să se investească în dezvoltarea profesională a profesorilor în domeniul sănătății mintale și să se asigure resurse adecvate pentru sprijinul psihosocial, pentru a le permite să răspundă eficient la nevoile elevilor lor.

Pentru a sprijini eficient elevii și a menține sănătatea mintală a profesorilor, este vital **să recunoaștem și să abordăm nevoile emoționale și psihosociale** ale tuturor celor implicați în procesul educațional. Investițiile în formarea și suportul psihosocial pentru profesori nu sunt doar benefice, ci și necesare pentru a crea un mediu educațional rezilient și sustenabil.

Incluziunea pentru elevii cu nevoi educative speciale: strategii și practici

Integrarea elevilor cu nevoi educative speciale în mediul de învățare generală necesită o abordare practică și bine structurată, care să asigure că toți elevii au acces egal la educație. Iată câteva strategii și practici eficiente pentru a sprijini incluziunea acestor elevi:

- **Planuri educaționale individualizate (PEI)**

PEI-urile sunt documente personalizate care stabilesc obiective educaționale specifice și adaptări necesare pentru fiecare elev cu NES, elaborate în colaborare cu echipe multidisciplinare și monitorizate și ajustate periodic. Acestea conțin obiective clare și măsurabile, adaptate capacităților fiecărui elev, sprijinind astfel progresul lor academic continuu.

- **Adaptări curriculare și metodologice**

Adaptările curriculare implică modificarea metodelor de predare și evaluare pentru a răspunde nevoilor elevilor. Tehnologiile asistive sunt esențiale, ajutând elevii să participe activ în clasă și să-și atingă obiectivele educaționale.

- **Strategii de gestionare a comportamentului**

Gestionarea comportamentului elevilor cu NES necesită stabilirea unor reguli clare și utilizarea sistemelor de recompense pentru a stimula comportamentele pozitive. Este esențial să se creeze un mediu de clasă sigur și suportiv, unde agresiunile sunt gestionate calm, pentru un mediu pozitiv.

- **Suport lingvistic și de comunicare**

Descriere: Elevii cu dificultăți de comunicare beneficiază de suport prin utilizarea limbajului simplu și a dispozitivelor de comunicare augmentativă și alternativă (AAC). Limbajul semnelor, pictogramele și alte forme de comunicare vizuală îmbunătățesc interacțiunea și procesul de învățare.

- **Sprijin psihosocial și emoțional**

Suportul psihologic și accesul la consilieri școlari sunt esențiale pentru bunăstarea emoțională a elevilor cu NES. Este important să se creeze un climat de clasă inclusiv, unde relațiile pozitive și suportive sunt cultivate.

- **Utilizarea tehnologiei asistive**

Tehnologia asistivă joacă un rol esențial în sprijinirea participării active a elevilor cu NES. Integrarea de tablete, aplicații educaționale și dispozitive de comunicare ajută la depășirea deficitelor funcționale și facilitează accesul la curriculum.

- **Implicarea părinților și comunității**

Colaborarea strânsă cu părinții și implicarea comunității sunt fundamentale pentru susținerea educației incluzive. Întâlniri regulate pentru discutarea progresului și nevoilor elevilor și implicarea părinților în activitățile școlare sunt esențiale alături de parteneriatele cu organizațiile comunitare și implicarea voluntarilor.

Studiu de caz

Context și activități

Liudmyla este o elevă de 12 ani din Ucraina, recent sosită într-o școală din România. Nu vorbește limba română și este prima dată când frecventează o școală în afara țării sale. Clasa în care a fost repartizată este deja diversă, cu elevi din mai multe țări și culturi.

Activități:

- Program de mentorat și parteneriat: Liudmyla a fost asociată cu o colegă de clasă care vorbește atât română, cât și ucraineană, pentru a o ajuta în primele săptămâni de școală.
- Activități de grup: Profesorul a organizat activități de grup care să faciliteze interacțiunea între elevi și să ajute la spargerea barierelor lingvistice. Exercițiile au inclus jocuri de rol și proiecte comune.
- Resurse vizuale și bilingve: S-au utilizat resurse didactice vizuale și bilingve pentru a ajuta Liudmyla să înțeleagă mai bine materialul predat.

Rezultate - lecții învățate

Liudmyla s-a adaptat rapid la noul mediu școlar, formând prietenii și învățând limba română. Elevii au dezvoltat abilități de colaborare și au început să manifeste mai mult respect și interes față de diversitatea culturală. Atmosfera din clasă s-a îmbunătățit considerabil, cu mai puține conflicte și o mai bună colaborare, datorită programului de mentorat și parteneriat și utilizării resurselor vizuale și bilingve.

Lecții învățate:

- Importanța mentoratului: Programul de mentorat a fost esențial pentru a oferi suport individualizat și pentru a facilita integrarea rapidă a Liudmylei.
- Rolul esențial al resurselor vizuale: Utilizarea resurselor vizuale și bilingve a fost de mare ajutor în reducerea barierelor lingvistice și în sprijinirea înțelegerii.

Studiu de caz

Context și activități

Liceul X are o clasă de a IX-a compusă din elevi din diverse culturi, inclusiv din România, Siria și Republica Moldova. Profesorii au observat tensiuni culturale și lingvistice între elevi, care au afectat dinamica de grup și performanța academică.

Activități:

- Ziua culturilor: Profesorii au organizat o „Zi a culturilor” în care fiecare elev a fost invitat să prezinte aspecte din cultura sa de origine, cum ar fi tradiții, mâncăruri sau povești.
- Proiecte interdisciplinare: S-au inițiat proiecte interdisciplinare care combinau studierea istoriei și geografiei cu explorarea culturilor elevilor, promovând înțelegerea reciprocă și respectul.

.

Rezultate - lecții învățate

Elevii au început să manifeste mai mult respect și interes față de colegii lor, înțelegând mai bine diversitatea culturală din clasă. Atmosfera din clasă s-a îmbunătățit semnificativ, cu mai puține conflicte și o colaborare mai bună în timpul proiectelor și discuțiilor. Acest progres a fost marcat de o creștere a respectului și a înțelegerii, care a consolidat dinamica de grup și a facilitat un mediu de învățare mai armonios și cooperativ.

Lecții învățate:

- Valoarea educației interculturale: Evenimentele care permit elevilor să împărtășească aspecte din propriile culturi pot ajuta la depășirea tensiunilor și la promovarea unei atmosfere de respect.
- Eficiența proiectelor interdisciplinare: Integrarea conținutului cultural în cadrul disciplinelor școlare poate facilita o înțelegere mai profundă și o apreciere a diversității.

Studiu de caz

Context și activități

Școala Y din Constanța a primit un grup de elevi refugiați din Siria, care au trecut prin experiențe traumatice înainte de a ajunge în România. Profesorii și consilierii școlari au identificat necesitatea unor măsuri speciale pentru a sprijini acești elevi în adaptarea la noul mediu școlar.

Activități:

- Program de suport emoțional: S-a implementat un program de suport emoțional care includea sesiuni de consiliere individuală și de grup, axate pe gestionarea traumei și pe dezvoltarea rezilienței.
- Activități de integrare și recreere: Profesorii au organizat activități recreative și de integrare, cum ar fi excursii de grup și activități sportive, pentru a ajuta elevii să se simtă mai confortabil și să construiască relații pozitive cu colegii lor.

Rezultate - lecții învățate

Elevii refugiați au arătat îmbunătățiri semnificative în starea lor emoțională și în abilitatea de a se concentra la școală, ca urmare a suportului emoțional oferit. Activitățile de grup au facilitat formarea de prietenii și au contribuit la crearea unui sentiment puternic de comunitate și apartenență. Aceste activități nu numai că au ajutat la stabilirea unor relații pozitive, dar au și sprijinit integrarea elevilor într-un mediu școlar nou și prietenos, promovând astfel o bunăstare generală mai mare.

Lecții învățate:

- Importanța suportului emoțional: Accesul la consiliere și suport emoțional este esențial pentru elevii care au trecut prin experiențe traumatice, facilitând adaptarea și succesul academic.
- Rolul activităților de integrare: Activitățile recreative și de grup pot juca un rol iîn sprijinirea adaptării elevilor și în promovarea bunăstării lor sociale și emoționale.

Bune practici educaționale

Din experiența acumulată până acum în cadrul proiectelor implementate de Fundația World Vision România, Asociația JRS România și Inspectoratul Școlar Județean Constanța, am identificat o serie de practici eficiente pentru abordarea nevoilor educative speciale. Aceste strategii și practici sunt esențiale pentru crearea unui mediu de învățare incluziv și pentru sprijinirea fiecărui elev în atingerea potențialului său maxim. Vă împărtășim aceste recomandări, bazate pe cele mai bune practici internaționale și pe experiența noastră directă cu elevii din diverse medii.

1. Promovarea unui mediu de învățare incluziv
Profesorii trebuie să încurajeze participarea activă și să valorizeze fiecare elev. Un mediu incluziv promovează colaborarea și respectul reciproc, contribuind la o comunitate de învățare armonioasă.

2. Adaptarea metodelor de predare
Profesorii ar trebui să utilizeze materiale și metode variate pentru a sprijini toți elevii. Învățarea diferențiată și resursele vizuale ajută la depășirea barierelor de învățare și îmbunătățesc înțelegerea.

3. Educația interculturală
Integrarea aspectelor culturale diverse în curriculum ajută elevii să înțeleagă și să aprecieze diversitatea. Proiectele interculturale promovează respectul și înțelegerea reciprocă.

4. Sprijinul psihosocial
Accesul la consiliere și suport emoțional este vital pentru bunăstarea elevilor. Sprijinul psihosocial ajută la gestionarea stresului și la dezvoltarea rezilienței.

5. Utilizarea tehnologiei în educație
Tehnologia oferă resurse interactive și personalizate care sprijină învățarea. Aplicațiile de învățare și platformele online facilitează accesul la informații și dezvoltă abilități de învățare independentă.

6. Evaluarea formativă
Evaluările formative sunt esențiale pentru a monitoriza progresul elevilor și pentru a ajusta predarea în consecință. Feedback-ul regulat și constructiv ajută elevii să înțeleagă punctele lor forte și ariile de îmbunătățit.

7. Încurajarea gândirii critice
Dezbaterea, analiza și rezolvarea problemelor sunt metode care îi ajută pe elevi să gândească profund și să aplice cunoștințele în situații noi.

Puncte de reflecție

Educația ca punte către viitor

Fiecare elev are potențialul de a schimba lumea. Ca profesori, avem oportunitatea și responsabilitatea de a construi punți de înțelegere și acceptare, oferind elevilor uneltele necesare pentru a naviga într-o lume diversă și interconectată.

„Educația este pașaportul nostru pentru viitor, pentru că mâine aparține celor care se pregătesc pentru el astăzi."

Malcolm X, El-Hajj Malik El-Shabazz

Puterea diversității în învățare

Diversitatea în clasă nu este doar o provocare, ci și o oportunitate extraordinară de îmbogățire reciprocă. Încurajarea respectului și a înțelegerii între culturi diferite poate crea un mediu de învățare mai vibrant și mai creativ.

„Puterea noastră stă în diversitate. Trebuie să fim un popor care apreciază diferențele, nu doar le tolerează."

Maya Angelou

Învățarea continuă și adaptarea

Într-o lume în schimbare constantă, abilitatea de a învăța continuu și de a ne adapta este esențială. Fiecare întâlnire cu un elev aduce noi perspective și lecții care ne ajută să devenim profesori mai buni.

„Educaţia este îmblânzirea unei flăcări, nu umplerea unui vas"

Socrate

Puncte de reflecție

Crearea unui mediu de învățare incluziv

Un mediu de învățare în care toți elevii se simt văzuți, auziți și respectați este fundamentul succesului educațional. Eforturile de a crea astfel de medii sprijină nu doar învățarea, ci și dezvoltarea socială și emoțională a elevilor.

„Incluziunea nu este doar o noțiune etică; este și o cerință fundamentală pentru o societate prosperă și armonioasă."

Michelle Obama, fostă Primă Doamnă a Statelor Unite

Empatia ca instrument de predare

Empatia ne permite să vedem lumea prin ochii elevilor noștri, să le înțelegem luptele și să le sprijinim călătoria educațională cu mai multă compasiune și înțelegere. Este un instrument puternic în construirea relațiilor și în facilitarea învățării.

„Empatia este să vezi cu ochii celuilalt, să auzi cu urechile celuilalt și să simți cu inima celuilalt."

Alfred Adler - psiholog și pionier al psihologiei individuale

Învățarea ca o călătorie comună

Învățarea este un proces reciproc și continuu. Ca profesori, învățăm împreună cu elevii noștri, iar fiecare lecție predată este o oportunitate de creștere și dezvoltare pentru toți cei implicați.

„Educația nu este pregătirea pentru viață; educația este viața însăși."

John Dewey - filozof american și reformator educațional

Puncte de reflecție

Importanța feedback-ului constructiv

Feedback-ul nu este doar despre corectarea greșelilor, ci și despre recunoașterea efortului și progresului. Un feedback bine structurat poate motiva și ghida elevii spre succes.

„Feedback-ul este unul dintre cei mai puternici influențatori ai învățării și realizării, dar acest impact poate fi pozitiv sau negativ."

John Hattie - expert în educație

Rolul inovației în educație

Fiecare elev are potențialul de a schimba lumea. Ca profesori, avem oportunitatea și responsabilitatea de a construi punți de înțelegere și acceptare, oferind elevilor uneltele necesare pentru a naviga într-o lume diversă și interconectată.

„Inovația este schimbarea care deblochează o nouă valoare."

Jamie Notter - consultant în inovație și leadership

Suportul psihosocial și educația holistică

Suportul psihosocial este la fel de important ca și instruirea academică. Sprijinirea bunăstării emoționale și sociale a elevilor este esențială pentru a-i ajuta să atingă întregul lor potențial.

„Scopul educației este de a forma indivizi care sunt capabili să facă lucruri noi, nu doar să repete ceea ce au făcut alte generații."

Jean Piaget

Ghiduri și resurse suplimentare

- Stephen D. Krashen: Second Language Acquisition and Second Language Learning, University of Southern California, 1981
- Stephen D. Krashen: Principles and Practice in Second Language Acquisition, University of Southern California, 1982
- Stephen D. Krashen: Language Acquisition and Language Education, Prentice Hall International, 1989
- Frederick Shannon: „Krashen's Model of Second Language Acquisition" in Studies in English Language and Literature, no. 62, 2012
- Brown, H. D. (2007). Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. Pearson Education.
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press.
- Tomlinson, C. A. (2017). How to Differentiate Instruction in Academically Diverse Classrooms. ASCD.
- Cummins, J. (2000). Language, Power, and Pedagogy: Bilingual Children in the Crossfire. Multilingual Matters.
- Cadrul European Comun de referinţă pentru limbi: învăţare, predare,evaluare./ Comitetul Director pentru Educaţie „Studierea limbilor şi cetăţenie europeană", tradus din limba franceză de Gheorghe Moldovanu. Chişinău, Tipografia Centrală, 2003
- Vasile Şerban, Liliana Ardelean, Metodica limbii române. Curs intensiv pentru studenţii străini / The Methodics of Romanian Language. Intensive Course for Foreign Students, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1980.
- Andreea Nechifor, Răzvan Săftoiu, Georgiana Burbea, Ionuț Căpeneață, Brașov (2023): Predarea limbii române ca limbă străină prin gamification: studiu monografic și ghid de bune practici
- Educaţia incluzivă: Suport de curs pentru formarea continuă a cadrelor didactice în domeniul educaţiei incluzive centrate pe copil: Vol. I,II,III, coord.: Domnica Gînu; – Chişinău: Lyceum, 2016 2.
- Educaţie incluzivă: Unitate de curs / Balan Vera, Bortă Liliana, Botnari Valentina ; Min. Educaţiei, Culturii şi Cercetării al Rep. Moldova. – Ed. rev. şi compl. – Chişinău : S. n., 2017 (Tipogr. «Bons Offices»). – 308 p.) (p. 120- 121)
- Educaţie incluzivă. Ghid metodologic pentru instituţiile de învăţămînt primar şi secundar general, Chişinău, Solovei Rodica 2013
- Hadârcă M., Cazacu T. Adaptări curriculare și evaluarea progresului școlar în contextul educației incluzive. Ghid metodologic. Chișinău: Cetatea de Sus, 2012

Opiniile exprimate în această lucrare sunt responsabilitatea autorilor și nu reflectă neapărat poziția oficială a Disasters Emergency Committee, Fundația World Vision România, JRS România sau a Inspectoratului Școlar Județean Constanța.

www.jrsromania.org
jrsromania@gmail.com

www.worldvision.ro
comunicare_ro@wvi.org

www.isjcta.ro
isj-cta@isjcta.ro